

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 961861/14

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד טל איטקין ועו"ד ירון אלטרזון)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אברהם שלג)

הנדון: הליכי סתירת הדין – מתי והיכן?
אימתן רשות לערעור שסיכוי קלושים ותוסיהלב שבו מסופק

החלטה

הבקשות שלפנינו

לפנינו בקשותיה של המבקשת המאגדות בקשה לרשות ערעור על סדרת החלטות של בית הדין האזורי, החלטות זמניות המצריכות אכן מתן רשות ערעור ושהבקשה מוגשת בעניינן לאחר חלוף המועד להגשה, בקשה להארכת המועד להגשת ערעור ובקשה לעיכוב ביצוע.

בקשות אלה הן גלגול שני של בקשת רשות ערעור ומתן ארכה להגשתו, וכן לעיכוב ביצוע, שכבר נדחתה בהחלטה קודמת, אלא שבגלגול הנוכחי נוספו גם החלטות מאוחרות לאותה החלטה ולגביהן הבקשה היא בקשה בגלגול ראשון.

במישור המהותי מכל מקום קשורות כל ההחלטות המדוברות זו בזו, ההחלטות המאוחרות עוסקות בהבהרת קודמותיהן וביישומן.

בצד הבקשות לפנינו גם תגובת המשיב.

היבטי 'בקשה לעיון חוזר ולסתירת הדין' שבבקשות אלה

טרם כול נעיר כי המשיב ציין בדבריו כי למעשה מדובר בבקשה לעיון חוזר בהחלטה הקודמת ובעניינן זה כתב כי הליך זה אינו נוהג בבית הדין הגדול. חובתנו למנוע טעות ולהבהיר:

1. אכן חלק עיקרי בבקשה הוא בקשה לעיון חוזר שכן היא חוזרת כאמור על בקשות שכבר נדחו בהחלטה הקודמת. עם זאת בכל הנוגע להחלטות המאוחרות שמבוקשת רשות ערעור בעניינן מדובר בבקשה ראשונה. הזיקה בין ההחלטות היא אומנם טעם ושיקול לדחיית בקשת רשות הערעור שכן ככל שהיינו סבורים שיש ליתן רשות כזו בנוגע להחלטות העיקריות הרי שהדעת נותנת שהדבר היה משליך על הטפלות להן, ואילו משנחליט – וכפי שייאמר להלן – שלא להיעתר לבקשה בנוגע להחלטות העיקריות מחליש הדבר את הסבירות ליתן רשות כזו בנוגע להחלטות הטפלות להן, אך עדיין מדובר בבקשת רשות ערעור חדשה שבמישור העקרוני אפשר – גם אם הסיכוי לכך נמוך – ליתן רשות לערער עליה במנותק מההחלטה העיקרית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

2. הסברה כי בבית הדין הגדול אין מקום לבקשות לסתירת הדין ולעיון מחדש, סברה מוטעית היא לטעמו של החתום של מטה:

בהיבט התקנוני מושתתות בקשות ממין זה על תקנה קכט (1) לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, הקובעת: "בעל דין זכאי בכל זמן לבקש דיון מחדש מבית הדין שדן בעניינו על סמך טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו ידועות לו בדיון הקודם."

אכן תקנה זו היא חלק מפרק יד לתקנות הדיון ואילו אפשרות הערעור וסדרי הדין לגביו מבוארים בפרק הבא – פרק טו. נתון זה הוא שהביא ככל הנראה לסברה, שכבר שמעתי כמותה, כי סדרי דין שפורטו בפרקים קודמים ושאינן הכרח מלשונם או מתוכנם להחיל אותם גם על הליכי ערעור אינם חלים על הליכים אלה אלא על ההליכים שבבית דין קמא שבעניינם נאמרו.

מכל מקום הלכה למעשה אי אפשר לדחות את הבקשה לסתירת הדין משום כך.

הטענה האמורה כשלעצמה אינה פרשנות מחויבת – אף שאפשר למצוא בה היגיון במסגרת שיקולי סופיות הדיון – ובעיקר: תקנה זו ותקנות הדיון בכלל אינן התשתית העיקרית והמקורית לסדרי הדין שבבית הדין. סדרי הדין יסודם באשר נקבע בגמרא ובפוסקים, התקנות באו כדי להוסיף ולהסדיר את שלא התבאר ונקבע בהם ולהסדיר את שנקבע בהם גם כן בשפה ברורה ותמציתית. לא באו תקנות אלה לגרוע מדינא דגמרא או לצמצמו, ואף אם נניח שיש מקרים שבהם אפשר לתקן תקנות שיעשו כן – ודאי שאי אפשר להסיק כי כך נעשה אלא מאמירה מפורשת ולא מאי־אזכורו של הדין בתקנות.

נעיר עוד כי אמירה כביכול אין פרק יד לתקנות נוגע לבית הדין הגדול הייתה שוללת אף את יכולתו של זה לעיין מחדש בעצמו בפסק דינו, אם יסבור שטעה בו, בהתאם לתקנה קכח לתקנות המצויה אף היא באותו פרק.

תקנה קכט יסודה בדברי המשנה (סנהדרין לא, א) "כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין" ובהלכה הפסוקה כך בשולחן ערוך (חושן משפט סימן כ). ואומנם יכולתו של בית הדין הגדול לדון בערעורים אינה מעיקר דין תורה אלא מכוחן של התקנות (וכמותן מצינו תקנות ומנהגים גם בדורות קודמים בכמה וכמה מקהילות ישראל, ואין כאן המקום להאריך ולפרט) המחייבות מכוח קבלת המתדיינים ובעיקר מכוח קבלת הציבור כולו, ככלל, אך מכל מקום **כשאכן דן בית הדין הגדול בערעורים דן הוא בהם על פי דין תורה, הן בנוגע לדין המהותי והן בנוגע לסדרי הדין.**

יסודן של ההלכה האמורה ושל התקנה שבעקבותיה הוא חובתו של בית הדין לדון 'דין אמת לאמיתו' ולא להסתפק בסיום ההליכים והשבת הסדר על כנו, ועל כן אין מדובר בעניין של פרוצדורה שהיה מקום לדון בחלותו על הליך שיסודו בתקנות הדיון בלי שתקנה זו של סתירת הדין תאמר גם לגביו בפירוש, אלא בעניין היורש לשורשו של תפקידו של בית הדין והמחייב ללא ספק גם את בית הדין הגדול.

לא זו אף זו, לו הייתה אמירה מפורשת בתקנות השוללת את הליך סתירת הדין בנוגע לפסק דין שניתן בערעור, לכאורה היה מתחייב ממנה שגם לאחר פסק דין בערעור יוכל צד המעוניין בכך לבקש את סתירת הדין בבית דין קמא, שהרי אין הדעת נותנת שאפשרות הערעור שבאה ליפות את כוחם של בעלי הדין תימצא מגרעת את כוחם לבקש את סתירת הדין בשל ראיות חדשות וללא הגבלת זמן. לו כך היה, היה נוצר מצב שבפועל יוכל בית הדין קמא לתפקד כערכאת ערעור על בית הדין הגדול – ואומנם גם על הכרעתו זו אפשר היה לערער, אולם ודאי שמצב כזה היה בלתי רצוי ובלתי סביר והיה יוצר בוקה ומבולקה וזילותא דבי דינא. כיוון שכך וכיוון שאין בתקנות אמירה מפורשת כנ"ל הדעת נותנת שלא להעמיס בהן פרשנות שתביא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לתוצאה משונה שכזו ושתצריך כאמור גם לראות את התקנות כאילו נשללה בהן במפורש אפשרות סתירת הדין בבית הדין הגדול, שהרי ללא תקנה מפורשת כאמור ודאי שאין מקום להחרגה מסדרי הדין שמדינא דגמרא, אלא לראות את האמור בפרק יד לתקנות כחל אף הוא גם בבית הדין הגדול. וראה עוד בעניין זה בפסק דינו של בית הדין הגדול מיום ט"ו בתמוז תש"ף (7.7.2020) במו"ב אחר שהחתום מטה היה בחבריו בתיק 1201276/3.

בקשה לסתירת הדין יכולה אפוא להיות מופנית אף לבית הדין הגדול, בנוגע לפסקיו ולהחלטותיו, ויכולה להידון בו. ברם מכל מקום אין היא יכולה להיות אלא כפי שאכן מבואר במשנה האמורה "כל זמן שמביא ראיה" וכלשון התקנה "על סמך טענות עובדתיות או ראיות חדשות".

לא אפשרה המשנה ולא התירה התקנה לבעל דין לבקש את סתירת הדין משום שלדעתו שגה בית הדין במסקנותיו – וטבע העולם הוא כי לא מעט בעלי דין סבורים כך, "כל דרך איש ישר בעיניו" (משלי כא, ב) ורבים שאינם נכונים לקבל את קביעת בית הדין שאין דרכם ישרה. אם יסבור בית הדין עצמו כי טעה יכול הוא לסתור את דינו לפי תקנה קכח, כאמור לעיל, אך לבעלי הדין אין מעמד המאפשר להם לבקש קביעה כזו.

ומכאן לענייננו:

הבקשה שלפנינו אינה מביאה טענה או עובדה חדשה שיש בה כדי להצדיק סטייה משקבענו בהחלטה הקודמת. בדברי ב"כ המבקשת הוסבר באריכות כי תחילה הגישה המבקשת את בקשתה בעצמה, כי טענה תחילה בהבנת המצב המשפטי לאחר ההחלטה הקודמת וטעות כזו עשויה להצדיק מתן ארכה וכו' אלא שסוף כל סוף במישור המהותי לא נוספה לא טענה עובדתית ולא ראיה חדשה.

לו נוספו כאלה היו הסברי ב"כ המבקשת יכולים, אולי, לענות על דרישתה של תקנה קכט כי המבקש עיון חוזר יבהיר מדוע לא הביא את טענותיו החדשות לפני בית הדין בגלגול הראשון של עניינו, אולם בהעדרן של טענות או עובדות – אין הסבר זה מסביר מאומה.

בחינת הבקשות לגופן

כאמור, הבקשות שלפנינו אינן כוללות רק בקשות שבגלגול שני אלא גם בקשה למתן רשות ערעור, ארכה להגשת הערעור ועיכוב ביצוע בנוגע להחלטות המאוחרות להחלטה הקודמת של בית דיננו. ומכל מקום כאמור קשורות החלטות אלה בהחלטות הקודמות של בית דין קמא שבעניינן ניתנה החלטתנו הקודמת.

משכך הדעת נותנת כי מעבר להיבטי הפרוצדורה הנוגעת לבקשות לסתירת הדין נעמוד על עיקרי הדברים כמכלול אחד ולא נדחה את מחצית הבקשה בשל היותה בקשה לסתירת דין שאינה עומדת בתנאי הסף לכך ואילו את חצייה האחר נבחן לגופו.

נשוב אפוא ונאמר ביתר פירוט את שנאמר בהחלטה הקודמת בקיצור כי בהיבט שלגופו של עניין, ולא רק בהיבט התקנוני, אין מקום להיעתר לבקשה, לא לחלק שבה שעניינו אכן עיון חוזר בהחלטה הקודמת ולא לחלק שעניינו בהחלטת המאוחרות של בית הדין קמא:

החלטותיו של בית דין קמא הן כאמור החלטות זמניות. עיון בגוף ההחלטות ובחומר שבתיק מלמד כי ניתנו לאחר שיקול דעת ודיון מעמיק לרבות שמיעת עדויות של מנהלת בית הספר והמחנכת שגם על בסיסן גיבש בית הדין את מסקנתו בדבר ההכרח בהעברת המשמורת באופן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זמני לידי האב, המשיב, בשל מחדליה של האם שהביאו לנזקים חינוכיים וחברתיים של ממש לילדים ושהימשכם עלול להביא להחרפתם של הללו עוד.

זו ההחלטה העיקרית שחברותיה הן טפלות אליה ונגררות אחריה כאמור.

מעיון בחומר נראית ההחלטה סבירה ולמעלה מכך והסיכוי כי הליך ערעור יביא להפיכתה נראה קלוש ביותר.

סיכויי הקלושים של ערעור הם טעם שלא ליתן רשות ערעור במקום שנצרכת רשות כזו ושלא לעכב את ביצוע ההחלטות אף במקום שהערעור עצמו הוא ערעור בזכות.

הדברים אמורים אף במבקש או מערער הפועל בתום לב, ונכונים במשנה תוקף כשיש מקום לפקפק גם בתום ליבו, ובלי לקבוע מסמרות נאמר כי נראה שבענייננו אכן יש מקום לפקפק בתוך לב המבקשת שלפי הנראה מהחומר קראה אל תוך החלטות בית דין קמא את שלא נכתב בהן ואף לאחר שטרם בית הדין והבהיר את דבריו באר היטב המשיכה לעשות כך, לרבות בבקשותיה לרשות ערעור, ייחסה לבית הדין נטילת סמכויות לא לו וניסיון לעקוף החלטות ופסיקות שמקדמת דנא בעניין הסמכויות ובה בעת ייחסה למשיב כוונות לנצל את החלטות בית הדין לשם עקיפתן של אותן החלטות.

ושבו אמורים הדברים בעניין אימתן רשות ערעור, לא כל שכן ארכה ואייעיכוב ביצוע. וכך לגבי אייעיכוב הביצוע אף במקרה שאין קטינים בתווך העשויים להיפגע מעיכוב הביצוע – על אחת כמה וכמה בענייננו שבו הותרת המשמורת בידי המערערת, כפועל יוצא של עיכוב ביצוע החלטת בית הדין, עשויה להסב נזקים נוספים – אולי בלתי הפיכים – לקטינים, כפי שעולה מחוות דעת גורמי המקצוע, העדויות והחומר שבתק.

מסקנות ומתן הוראות

סוף דבר:

א. אין מקום להרשות ערעור על החלטותיו של בית הדין האזורי בנוגע למשמורת הזמנית של ילדי הצדדים או על ההחלטות שבאו לאחריהן והבהירן או עסקו באכיפתן.

ב. הוא הדין וקל וחומר שאין מקום לעכב את ביצוען של אותן החלטות.

ג. לפיכך משמורת הילדים והסדרי השהות יהיו כפי שקבע בית דין קמא, ומוטב למערערת, האם, כי תפעל לקבלת חלק במשמורת בחזרה לא בדרך של העלאת טענות סרק אלא בדרך של שיבה כנה לדאגה לטובת הילדים – במקום התנגחות – דרך של שיתוף פעולה עם גורמי המקצוע השונים, הפנמת החשיבות של ביקור סדיר של ילדים בבתי ספר וכו'.

ד. כפי שהבהיר בית הדין קמא החלטותיו הן במסגרת סמכותו בענייני המשמורת הפיזית.

החלטותיו בנוגע למקום לימודיהם של הילדים הן החלטות שאינן עוסקות ב"חינוך" כמהות שנקבע כי אינו בסמכותו, אלא במשמורת הפיזית, שכן אין הן עוסקות בקביעת זרם חינוכי וכדומה אלא במיקום הגיאוגרפי של בית הספר שבו ילמדו הילדים – כששני בתי הספר המדוברים שייכים לאותו זרם והחינוך בשניהם אחיד הוא ביסודו – מיקום שקביעתו נגזרת ממקום מגורי הילדים העיקרי ושעה שאין מחלוקת ואין ספק כי ילד צריך ללמוד בבית ספר שיש לו יכולת סבירה להגיע אליו וממנו בזמן סביר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך גם ההחלטות שנגעו לאחריות בהיבטים הרפואיים שעניינם טיפול שגרתי ושוטף או בדיקות רפואיות הנוגעות לשאלת הגעת הילדים לבית הספר בכלל, ובתקופה הנוכחית שבה נדרשת משנה זהירות שעה שנטען לסיכון בשל מחלת הקורונה וכדו'. טיבן וטבען של החלטות כאלה הוא שהן קשורות בטבורן במשמורת הפיזית וההורה המשמורן צריך לקבל לגביהן מידה מסוימת של 'חופש תנועה' ולכל הפחות כשמדובר בהחלטות שלא זו בלבד שזה עניינן אלא שהן גם זמניות מוסמכת הערכאה המחזיקה בסמכות בענייני המשמורת להחליט גם לגביהן. בית הדין קמא הבהיר באר היטב כי אין מדובר בהחלטות רפואיות חריגות, הליכים רפואיים בלתי הפיכים וכדומה שבעניינם אכן נקבע בנוגע לצדדים אלה שהסמכות היא של בית המשפט, ואין בית הדין בא בגבולו.

ה. לפנים משורת הדין איני מחייב את המבקשת הפעם בהוצאות משפט בגין הבקשות, ובפרט אלה שבגלגול חוזר, אף שבמידה רבה אפשר לקבוע כי מדובר בבקשות טורדניות וקנטרניות ואפשר גם לפקפק כאמור לעיל בתום הלב שבהגשתן.

מכל מקום יובהר כי לא לעולם חוסן ואם יוגשו שוב בקשות לעיון חוזר ללא שהללו תעמודנה על בסיס של ממש או יוגשו שוב ערעורי סרק או בקשות סרק לרשות ערעור יהיה מקום לחייב בגינן בהוצאות משפט נכבדות לטובת אוצר המדינה ולטובת המשיב.

ו. החלטה זו מותרת בפרסום בהשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ל' באב התש"ף (20.8.2020).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה